

Ο Θεσμός των Ιεραποδημιών στους Αγίους Τόπους

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Για τους χριστιανούς, η πόλη της Ιερουσαλήμ θεωρείται η μητρόπολη του Χριστιανισμού, η μητέρα όλων των εκκλησιών και η κατοικία του Θεού[1]. Εκεί διαδραματίστηκαν τα σπουδαιότερα γεγονότα της χριστιανικής πίστης, η Γέννηση του Θεανθρώπου, η Σταύρωση, η Ανάσταση και η Ανάληψη. Την πόλη αυτή στιγμάτισαν καθοριστικά ο ίδιος ο Υιός του Θεού, η Θεοτόκος, οι Απόστολοι και πολλοί άγιοι της Εκκλησίας μας.

Τα ιερά προσκυνήματα των Ιεροσολύμων ήταν ανέκαθεν κέντρο της Ορθοδοξίας και πόλος έλξης για πολυάριθμους προσκυνητές, για τρανούς βασιλείς, αυτοκράτορες, πρίγκιπες, κρατικούς και εκκλησιαστικούς αξιωματούχους, για ταπεινούς μοναχούς και λαϊκούς[2]. Θα πρέπει να επισημανθεί η σημασία των Αγίων Τόπων ιδιαίτερα για τον απανταχού Ελληνισμό. Κάθε Έλληνας ταξιδεύει, για να γίνει μέτοχος της επίσκεψης, θεωρίας και προσκύνησης των τόπων της Αγίας Γης, που έγιναν δέκτες και μάρτυρες της ένσρκου αποκαλύψεως και επί γης επιφανείας του αρχηγού της ζωής και Θεού ημών Ιησού Χριστού. Κατά κύριο λόγο, όμως, κάθε πιστός επισκέπτεται τα χριστιανικά μνημεία που ανήκουν στους Ορθοδόξους, αφού αυτά αποτελούν σταθμό για την Ορθόδοξη Εκκλησιαστική Ιστορία και αγιοπνευματική παράδοση. Έτσι, δημιουργούνται οι πρώτες ιεραποδημίες και προσκυνηματικές περιηγήσεις στα ιερά χώματα της Παλαιστίνης.

Η ιερότητα δεν είναι μόνο θέμα χώρου, αλλά και χρόνου[3]. Ως εκ τούτου, ορισμένες μέρες θεωρούνται ιδιαίτερες κατάλληλες, για να προσκυνήσει κανείς ένα συγκεκριμένο τόπο. Αυτό έχει ως συνέπεια να είναι αθρόα η προσέλευση των Ελλήνων κατά τις άγιες ημέρες του Πάσχα[4], μια και θεωρείται πως σε αυτή τη χρονική περίοδο μπορεί κανείς να βιώσει στη μεγαλύτερή τους ένταση τα γεγονότα των Παθών και της Αναστάσεως του Κυρίου. Ταυτόχρονα το γεγονός της εμπειρίας και αφής του Αγίου Φωτός[5] από τους Ορθοδόξους προσδίδει ακόμα μεγαλύτερη σημασία σε ένα τέτοιο ταξίδι και το καθιστά μian ανεπανάληπτη ευλογία και εμπειρία.

Τα προσκυνηματικά ταξίδια προς τους Αγίους Τόπους, όπως επικράτησε να ονομάζεται ολόκληρη η Παλαιστίνη, αρχίζουν ήδη από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσης της Χριστιανικής Εκκλησίας και κυρίως από τον 3^ο αιώνα μ.Χ. και ιδιαίτερα από το 326 μ.Χ., όταν η Αγία Ελένη βρήκε τον Τίμιο Σταυρό. Από τότε άρχισε η συγκέντρωση σ' αυτήν την πόλη πολλών ιερών κειμηλίων και έργων τέχνης της παλαιοχριστιανικής εποχής και μεταγενέστερα της βυζαντινής κληρονομιάς. Ο Αρχιεπίσκοπος Ιεροσολύμων Μακάριος υπέδειξε στη μητέρα του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου, Ελένη, τις περιοχές στις οποίες θα κτίζονταν οι ναοί και τα άλλα προσκυνήματα. Όλη η διαδικασία ανέγερσης των ναών έγινε βάσει ενός προγράμματος, που είχε ως θεμέλιο τις θεολογικές προϋποθέσεις και τις ποιμαντικές ανάγκες της εποχής[6] και ακολουθούσε ένα τυπικό, το οποίο προέρχεται από τους μοναστικούς κύκλους της Ανατολής[7].

Η εποπτεία των Προσκυνημάτων ανατέθηκε από το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων στους μοναχούς - αδελφούς της περιοχής, οι οποίοι είχαν την ευθύνη για τη συντήρηση και προστασία τους. Ταυτόχρονα, στο πλαίσιο της ποιμαντικής τους διακονίας, είχαν την ευθύνη της ξενάγησης και της φιλοξενίας των προσκυνητών, περιηγητών και επισκεπτών στα διάφορα πανδοχεία και προσκυνηματικούς ξενώνες, που είχαν ιδρυθεί κοντά στα προσκυνηματικά κέντρα της περιοχής. Αρμόδιο για τη λειτουργία των Προσκυνημάτων στην Ιερουσαλήμ ήταν το Τάγμα των Σπουδαίων, ένα ειδικό μοναχικό τάγμα, από το οποίο προέκυψε αργότερα η «Αγιοταφική Αδελφότητα»[8], ο νόμιμος ορθόδοξος κηδεμόνας και προστάτης των Προσκυνημάτων[9].

[Συνεχίζεται]

[1] Ψαλμ. ρλα' 13: «ὅτι ἐξελέξατο Κύριος τὴν Σιών, ἡρετίσατο αὐτὴν εἰς κατοικίαν ἑαυτοῦ».

[2] Βλ. Σωτήριος Ν. Καδάς, *Τα προσκυνητάρια των Αγίων Τόπων, Δέκα ελληνικά χειρόγραφα 16^{ου} -18^{ου} αι.*, Θεσσαλονίκη 1986, σ. 33.

[3] Βλ. Jill Dubisch, *Το θρησκευτικό προσκύνημα στη σύγχρονη Ελλάδα, μια εθνογραφική προσέγγιση*, εκδ. Αλεξάνδρεια, σ. 105.

[4] Ψαλμ. ρκα΄ 5: «ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν αἱ φυλαί, φυλαί Κυρίου, μαρτύριον τῷ Ἰσραὴλ τοῦ
ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματι Κυρίου», εννοώντας εδώ ο ψαλμωδός ότι συνηθίζεται
κατά τις
μεγάλες εορτές, σύμφωνα με τον νόμο, να προστρέχουν οι Ιουδαίοι στα Ιεροσόλ
υμα. Κάτι
ανάλογο συμβαίνει με τους Ορθοδόξους το Πάσχα, οι οποίοι καταφεύγουν ιδιαιτέρ
ως τότε
στην Αγία Πόλη.

[5] Βλ. Σωτήριος Ν. Καδάς, *Τα προσκυνητάρια των Αγίων Τόπων, Δέκα ελληνικά χειρόγραφα 16^{ου} -18^{ου} αι.*, ό.π., σ. 172.

[6] Βλ. Ο θησαυρός της Ορθοδοξίας, 2000 χρόνια, Ιστορία - Μνημεία - Τέχνη, Τόμ.Β΄, Πατριαρχεία και Αυτοκέφαλες Εκκλησίες, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2000, σ. 170.

[7] Ιωάννης Μ. Φουντούλης, *Λειτουργική Α΄. Εισαγωγή στη Θεία Λατρεία*, Θεσσαλονίκη 1995, σ. 30, όπου: «Η ανάδειξη των Αγίων Τόπων ως νέο προσκυνηματικό κέντρο είχε ως συνέπεια τη συρροή προσκυνητών από όλον τον κόσμο και την εγκατάσταση μοναχικών αδελφοτήτων στην Παλαιστίνη και το Σινά. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί στα Ιεροσόλυμα ένα λειτουργικό κέντρο, που επηρέασε σημαντικά τη λειτουργική πράξη, τις ιερές τελετουργίες, το τυπικό των άλλων εκκλησιών».

[8] Βλ. Ο θησαυρός της Ορθοδοξίας, ό.π., σ. 168.

[9] Βλ. Μητροπολίτου Τρίκκης και Σταγών Διονυσίου, *Κύπρος – Άγιοι Τόποι*, Αθήναι 1962, σ. 90: «Μόνο όποιος ζήσει στον τόπο αυτό μπορεί να σχηματίσει ιδέα για τα εμπόδια και να εκτιμήσει το έργο που έχει γίνει: Να φυλαχθούν όλα τα προσκυνήματα, ενώ τα εμπόδια πληθαίνουν και οι τάξεις της ιερής φρουράς αραιώνουν. Λείπουν οι άνθρωποι που θα γεμίσουν τα κενά και θα πάρουν τη σημαία της διαδοχής και των αγώνων στα χέρια τους. [...] Να κατευθύνονται οι νέοι με τη συναίσθηση της αποστολής τους στους Αγίους Τόπους. Να πυκνωθούν οι τάξεις της Αγιοταφικής Αδελφότητας, να συμπληρωθούν τα κενά, για να συνεχίσει το θρησκευτικό και εθνικό της έργο».